

APRÍLOVÉ ŽERTÍKY

Kousek za miniaturními Šmukařovými Starovičkami leží na stráni kopce velká vesnice Zaječí. Hned na první pohled je trochu jiná než obce na Hustopečsku. Jiná architektonicky, jiný svým kostelem, jiná systémem ulic... Protože Zaječí byla odjakživa vesnice německá, tvrdí Jožka Šmukař. Také že byla, jmenovala se Saitz, založili ji němečtí kolonisté už na začátku 12. století. Na druhé straně, při přestavbě kostela svatého Jana Křtitele byla objevena chodba a v ní náhrobní kámen kněze Stanislava Reisentera. Náhrobek je z roku 1585 a je opatřen českým nápisem. Takže, ono to v této moravské lokalitě bylo jako všude jinde u nás – za staletí se všechno etnic-ky náležitě promíchalo.

Zaječí se poprvé v písemných pramenech připomíná v roce 1222. První zmínka o vinařství je také poměrně časná, z roku 1252, kdy Boček z Obřan daroval třetinu vinného desátku žďárskému klášteru.

Víno v Zaječí se tedy pěstuje nejméně sedm set padesát let. Dost dlouhá doba, aby to bylo víno, ve kterém se snoubí zkušenost desítek generací vinařů. K nejtypičtějším místním odrudám patří Tramín, Modrý Portugal, Zweigeltrebe, Frankovka, „müllerka“, Veltlínské zelené, Rulandské bílé, šedé a modré, Svatovavřínecké, oba ryzlinky – Vlašský i Rýnský, Sauvignon, Neburské... A našly by se jistě další. To vše na nově obdělávaných plochách i starých viničních tratích.

Někteří pěstitelé využili tradičních názvů tratí, třeba U Vily, Skadar, Pruhy, Nová hora atd. a pojmenovali po nich moderní vinařské provozovny. To je třeba příklad Vinařství U Kapličky Rostislava Žďárského. Na horním konci Zaječí směrem k Pálavě a novohradským nádržím vybudoval nádherný a velkoryse pojatý komplex sklepů. Všechno velmi citlivě a přesně do posledního detailu. Například v tom, že vnitřní obložení sklepů je ze starých cihel, dokonce sem tam proložených pálenou terakotou starou sto, možná dvě stě let. Na návštěvníka to působí velmi autenticky, připadá si, že navštívil historické prostory. A přitom Vinařství U Kapličky počítá teprve svou první desítku let existence.

Stejně dokonalý je hotelový komplex a restaurační zařízení v historizujícím stylu – klenuté stropy, stěny z cihel, kamenná dlažba, trámová, těžké dubové stoly...

Tak právě tam, U Kapličky v Zaječí, realizoval televizní štáb další pokračování „Putování za písničkou“. Tentokrát přišlo na přetřes Podluží, jeden z nejzajímavějších jihomoravských regionů. Barvou krajů, originální architekturou, osobitou písničkou a díky klimatu a podloží také nejskvělejším vínem...

Ve sklepích vinařství U Kapličky jsou desítky boxů s těmi nejlepšími moravskými víny

Moravská písnička je samozřejmě hodně o lásce, ale právě také často o víně. Platí to rovněž obráceně, protože víno je o písničce, o muzice, o zpívání.

Stačí vzpomenout na pár neznámějších popěvků... *Pijme vínečko, Lepší je vínečko nežli voda, Pijme chlupci, Ej vínečko ryzlinkový, Sbohem galánečko*... Je to všechno pěkně dohromady. A navíc, z písniček o víně se dá sestavit celá deska.

Však to také Jožka Šmukař v roce 2009 udělal. Dal si tu práci a připravil nějakých padesát minut písniček na krásné téma „víno.“ Do nahrávacího Tonstudia Jaromíra Reichmana v Dolních Bojanovicích pak pozval své mladé kamarády, hodně sympatickou cimbálku Slovácko mladší s primášem Petrem Maradou, a společně ty „vinné“ písničky natočili. O cimbálové kapele Slovácko mladší bude ještě řeč. Je to zajímavé hudební seskupení.

Soubor stejného jména, tedy Slovácko, existoval už v polovině šedesátých let minulého století. Nejdřív založil ředitel školy v Mikulčicích Pavel Čech školní národopisný soubor. Něco takového bylo v Mikulčicích úplně samozřejmé. Tradice legendárního Slováckého krúžku

stejně legendárního Fanoša Mikuleckého, tedy pana Františka Hřebačky, byly hodně pevné a hodně dobré. Muziku šéfoval Přemek Líčeník a s úsměvem vzpomíná, proč zrovna on ... „Možná jsem nebyl v souboru nejlepší houslista, ale byl jsem zaručeně největší. Všechny jsem převyšoval o hlavu, a tak mě pan učitel Čech jmenoval šéfem. Že budu mít autoritu...“

Jozka Šmukař a cimbálová kapela Slovácko mladší v pořadu písniček o víně

Školní soubor se po odchodu pana ředitele Čecha sice rozpadl, ale kapela hrála dál. Dala si název Slovácko. Mělo to kvůli lokalitě i repertoáru logiku. Mladí muzikanti hráli výtečně, a ačkoli to byli vlastně amatéři, postupně se dostali do rozhlasu, do televize, byli zváni na hoddy, na plesy, na letní národopisné slavnosti i na reprezentační akce v zahraničí. Cimbálovka Slovácko existuje vlastně dodnes. Začátkem devadesátých let založil primáš Přemek Líčeník při hodonínském kulturním domě dětskou cimbálovou muziku Fialka. Když mladí muzikanti dospívali, osamostatnili se, no a protože většina z nich bydlela také v Mikulčicích, dali si kvůli tradici a nepochybně dobré marketingové značce rovněž název Slovácko. Jen aby se to nepletlo, přidali termín „mladší“.

Tak s touhle mladou a živou kapelou, která má na rozdíl od svých starších jmenovců ve svém středu řadu profesionálních muzikantů, ale také třeba lékaře, vinaře či vysokoškolského kantora, natočil Jozka Šmukař „cédéčko“ Při víně o víně.

S vínem je to totiž u Šmukařů následovně...

VÍNO JOŽKY ŠMUKAŘE

U nás se víno pilo vždycky. Mně tak chutnalo, že přede mnou museli sklep zamýkat. Je pravdou, že jsme měli jen takový malý sklípek, pro skladování vína nic moc. V Krumvíři, kde jsem vyrůstal, jsme bydleli v části, které se říká Na rybníčku.

Už samotný název hodně napovídá. Je tam poměrně vysoká hladina spodní vody, sklípek nemohl být moc hluboký, takže v něm bylo v létě poměrně teplo, dokonce patnáct stupňů, a v tom víno dlouho neudržíte. Vysadili jsme tam sice moruše kvůli stínu, příliš platné to nebylo. Takže jsme se snažili, aby ve sklepě víno moc dlouho neleželo, muselo se zkrátka vypít.

Všechno, co s vínem, nás naučil táta, my bráchové jsme mu pomáhali. Nejstarší Tonda příliš ne, brzy odešel na vojenské gymnázium, prostřední Zdeněk a já jsme byli hodně u toho. Pak odešel i Zdeněk na střední a já jako nejmladší a poslední, kdo zbyl doma, jsem musel samozřejmě pomáhat.

Jak mě to ale nebavilo..! Koho by to také v osmi letech bavilo. Náš vinohrad nebyl na místní poměry žádná sláva, asi deset arů, nějakých čtyři sta padesát „hlav“, ale pro tátu a pro mne práce jako na kostele a pořád dokola. Každá hlava měla kolík, k tomu se to stříhalo, vylamovalo, svrchu hnojilo, ručně zarávalo... Pak se samozřejmě musel neustále okopávat plevel. Tahle zelené práce mě ničily, pořád v ruce motyku a kopat. Musely se dělat krátké kroky, aby se to okopaně nepošlapalo. Dělal jsem schválně velké, aby mě otec z vinohradu vyhodil, ale dostal jsem pár pohlavků a pěkně znovu.

Jinak jsme měli odrůdy namíchané docela pěkně... Stěžejní odrůdou byl Ryzlink vlašský. Táta říkal, že kdo nemá „vlašák“ ve vinohradu, nemůže mít dobré víno. Pak jsme ještě přibrali Veltlínské zelené, tomu se také dařilo. Mělo víc hroznů, byl z něj větší užitek, a navíc velmi lahodné. Do třetice Sylvánské zelené. Také dobrá, i když dost bujná odrůda, protože pořád zarůstá a musela se protrhávat, vylamovat, s agrotechnikou se na ni moc nemůže, takže všechno ručně, ale hrozny jsou perfektní. Z červených jsme měli Rulandské modré, Modrý Portugal a Frankovku.

Dělali jsme z toho vlastně jen dvě vína, bílou směsku a červenou směsku. Přesto otec dostával na všech možných výstavách medaile, protože jsme měli vinohrad na dobrém jižním svahu. Dole slín, nahoře spraš, půda byla těžší, ale pro víno ideální.

Nejradši jsem jako kluk chodil do vinohradu za dědou Martinem. Vypomáhal jako hlídač, znal na vinohradech každou hroudu.

Jožka jako mladý vinař s otcem a bratrem Zdeňkem

Věděl, kde jsou malí zajičci, bažanti, koroptve (tenkrát bylo zvěře!), a já za ním chodil strašně rád, protože mě vždycky překvapil nějakým báječným dobrodružstvím.

Pamatuji se, že se posbírало nějakých osm metráků hroznů, což bylo asi pět set litrů vína. Dvě stě se ho prodalo, aby bylo na prášky, na chemii, a zbytek byl ve sklepě. Když k nám někdo přijel pro víno, otec mu říkával, že k deseti litrům bílého si musí vzít alespoň tři litry červeného, protože jinak by se ho nezbavil. Tenkrát se pilo hlavně bílé a z červených odrůd se dělaly klarety, což jsou bílá vína z červených hroznů. To se dělalo tak, že když se přivezlo červené, hned se lisovalo, aby nechytlo červený odstín. No a ejhle, naopak dnes jsou růžové klarety jedním z nejoblíbenějších vín, je to velká móda. Také se většinou víno nedoslazovalo, a bylo tedy ve výsledku tak slabé, že čtyři chlapi vypili klidně za den vědro vína... A nic.

Dnes je to obráceně, pije se víc červeného, ale poptávka po bílém začíná zase vzrůstat. Je skvělé, hodně kvalitní, třeba za to může i trochu toho oteplování. Hrozny dosahují výtečné zralosti, jsou hodně cukernaté. Na hlavách se protrhávají, aby byly kvalitní, aby měly cukr. Ideální je tak kilo a půl hroznů na jedné hlavě. Když se zadarí a je sluníčko, cukernatost vyleze nad devatenáct, to už je výtečné víno s přívlastkem. To už je o něčem, to už je skvělé víno...

Náplň dalšího „Putování za písničkou“ U Kapličky v Zaječí mělo tedy na starosti Slovácko mladší. Hrál ve složení primáš Petr Marada, cimbál Petr Spěvák, housle Tomáš Dvořáček, klarinet Radim Hrnčířík, kontry Jan Kosík, basa Milan Malánik. A protože se mladí muzikanti hrdě hlásí ke svým předchůdcům, a také ke své domovské obci, začali písničkou *Mikulecká dědina*...

Krásná a známá lidová písnička, dnešními slovy se dá říci populární, protože ji každý umí a rád si ji s muzikou zazpívá. Ale s tím lidovým původem zároveň velký omyl..!

Protože tohle písničku složil Fanoš Mikulecký. Z Mikulčic tedy byl, ale nejmenoval se Mikulecký, nýbrž František Hřebačka (1912–1970). Měl výtvarný talent, především muzikant od Pánaboha. Jako dítě byl často nemocný, ani posléze nehýřil zdravím, a tak se stranil svých vrstevníků. O to víc maloval, hrál na housle, na cimbál, mandolínu, na kytaru, na harmoniku. Dotáhl to na primáše ve slovácké muzice. Pracoval v několika národopisných časopisech, ve složitých padesátých a šedesátých letech se vrátil ke svému původnímu povolání malíře pokojů. A neustále skládal písničky. Skládal je inkognito a potajmu „vypouštěl“ do světa jako lidové písničky. První se jmenovala *V tej našej zahrádečce šohájek stál*, Fanoš ji složil už ve svých osmnácti. Z dalších a neznámějších byl autorem písniček *Mikulecká dědina*, *Mikulecké pole*, *V širém poli studánečka*, *Vínečko bílé*, *Ej lidé se na ně divjá*, *Bude večer*, *Ešče si zazpívám*, a mnoha dalších. Přesně to vlastně ani spočítat nejde, protože u některých písniček se Hřebačkovo

autorství doložit nedá. Národopisci tvrdí, že je to přes dvě stě padesát titulů. Když se Hřebačka k autorství přiznal, před odbornou skladatelskou komisí obhajoval své autorství skromnými slovy: „Nechtěl jsem se ke svým písním znát dříve, než si je lidé vzali za své.“

Kromě písniček psal František Hřebačka povídky, sbíral pověsti kraje, vrcholem jeho kumštýřské tvorby byly zpěvohry, například *Cesta zarúbaná*, a založil už před druhou světovou válkou v Mikulčicích legendární Slovácký krúžek, vzor mnoha dalších lokálních folklorních seskupení.

Slovácko mladší začalo další „Putování za písničkou“ *Mikuleckou dědinou*, a pak už přišel mezi mladé muzikanty Vladimír Merta a zahrál další Mikuleckého hit *Už je večer*. Zpíval a na loutnu hrál nejdřív sám, ale pak se k němu přidala celá kapela. Dojem byl navýsost skvělý.

Exkluzivním hostem pořadu v Zaječí byl hudebník, scenárista a režisér Vladimír Merta

Jožka Šmukař

Jakou spojitost má písničkář, spisovatel, filmový scenárista, a režisér s písničkami Fanoše Mikuleckého a s Mikulčicemi vůbec?

Vladimír Merta

Společné je nám to, že my oba, Mikulecký i já, jsme napůl geniální a napůl neúspěšní. Já jsem se s tímhle člověkem seznámil samozřejmě nepřímo, protože jsme se osobně nikdy nepotkali, ale dozvěděl jsem se o něm bizarním způsobem. Jeli jsme tudy kdysi autem s bubeníkem Jardou Helešicem, který je místní rodák. A já jsem fantazíroval v tom smyslu, že kde nejsou hory, že ty hory vyrostou třeba prostřednictvím písničky. On se zeptal, jak si to představuju. A já, že když ten lid něco nemá, že si to vytvoří ve své duchovní, kulturní podstatě. A zanotoval jsem takové to nahoru dolů... Jako ty hory... A Jarda Helešic mi na to říká, jestli chceš vědět, jak to je, tak ten tvůj lid se jmenoval František Hřebačka a byl to původně malíř pokojů. A v pár větách mě se vším seznámil. Tím mě dostal a já mu řekl... Ztraceně, to je námět na film. A posléze jsme s Jaromilem Jirešem

natočili film *Opera na vinici*. Psal jsem scénář, jezdil za paní Hřebačkovou, jejím synem, vlastně nám s tím pomáhala celá dědina, celý region.

Jožka Šmukař

A v hlavní roli Josef Kemr...

Vladimír Merta

To byla další výhra. Když se k té roli dostal, nevěděl o celé té kauze vůbec nic. Ani neměl žádný velký vztah k Moravě. Ale pak se do toho položil a řekl mi... „Víš, Vládo, já to budu hrát o všech Fanoších světa.“ Velmi dobře pochopil, co to bylo za člověka. Pan Kemr místní a domácí lidi okouznil. Studoval způsob jejich řeči, chůzi, směs hrdosti, vzteku a zaujatosti, s níž skutečný Fanoš přemáhal nedůvěru okolí. A to je ta podstata balady, která zlidoví. Že se autor rozplyne v termínu, kterému se říká dědictví. A to je nehmotné, to se prostě na rozdíl třeba od kostela nedá zbořit. Ale je to tady všude. V lidech, v těch klucích, co tady dnes hrají, lze to cítit i vnímat.

Jožka Šmukař

Také jsi tehdy hodně spolupracoval se Slováckem Přemy Líčeníka...

Vladimír Merta

Slovácko Přemka Líčeníka, všichni muzikanti a zpěváci, nám velmi pomohli. Byla to jejich muzika, jejich nahrávky, které zněly ve filmu. Myslím, že to byla jejich vůbec první zkušenost s hraným filmem. Ale bez nich by byl ten film poloviční.

Já za nimi jezdil, když jsem psal scénář. Sháněl jsem informace, drby, zajímavosti, nápady. Ale jezdil jsem inkognito, neříkal jsem nikomu, že píšu filmový příběh o Fanoši Mikuleckém. A oni vždycky říkali, a jéje, zase je tu ten Pražák... A když pak prasklo, že jsem to napsal, tak si mě vzali stranou a vyčetli mi... Kdybys nám řekl dřív, proč sem jezdíš, nalili bychom ti lepší víno...

Při natáčení *U Kapličky* se zpívalo, zazněly písničky *Keď sem byl já osnácť ročků mládenec*, *Zasvítíl měsíc*, *Mikulecké pole*, *Kerá dívča nemá doma frajíra*. A také se tančilo. Kluci ze

Josef Kemr ve filmu *Opera ve vinici*

Slovácka pozvali kamarády a ti obohatili program originálním mužským tancem zvaným „hošije“. Mužský starobylý skočný tanec s vyskakovaním tanečníka na místě patří právě k Podluží a patří k němu odjakživa. Je součástí okázale slavených hodů, volby stárka i zimních krojových plesů.

Samotný název tance je nejasný, od srbochorvatského „košija“, což je běh, až po „německé „hoch“ (tedy vysoko) a slova šije. Ale název není podstatný, nejlepší je se dívat...

A přišla na řadu také vrtěná, další typický tanec z Podluží. Tančí se ve dvoučtvrtečním taktu na jednom místě a tanec je typický vířením dvojic kolem společné osy. Vrtěná trochu připomíná čardáš. Tentokrát si vrtěnou „vystříhl“ sám Jožka Šmukař a povolal ke spolupráci, ale hlavně ke zpívání, mladou pohlednou Janu Otáhalovou. Jana je obdařena opravdu krásným hlasem a posluchači o ní ještě určitě uslyší. Nespolehá jen na svůj přirozený talent, studuje hudbu v Brně, a ráda by byla paní učitelkou. Až osud rozhodne, jak to bude dál. V každém případě písnička *Co to dívča hovorí* byla jednou z ozdob pořadu, vlastně taková pěkná tečka.

Jožka a Jana Otáhalová tančí „vrtěnou“

CO TO DÍVČA HOVORÍ

*Co to dívča hovorí hovorí
na šohajka svědčí
že on zabil jeleňa jeleňa
v javorovej seči*

*Nezabil on jeleňa jeleňa
ale zabil laňku
co chodila vodu piť vodu piť
k breclavskému zámku*

CO TO DÍVČA HOVORÍ

CO TO DÍV-ČA HO-VO-RÍ, HO-VO-RÍ, NA ŠO-HAJ-KA SVĚD-ČÍ,
ŽE ON ZÁ-BIL JE-LE-ŇA, JE-LE-ŇA, V JA-VO-RO-VEJ GE-ČI